

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE

90
lat
1918-2008

31-223 Kraków, ul. Kazimierza Wyki 3
e-mail: sekretariatUSKRRK@stat.gov.pl tel. 012 415 38 84 Internet: <http://www.stat.gov.pl/krak>

Informacja sygnałna - Nr 22

Data opracowania - wrzesień 2008 r.

BUDŻETY GOSPODARSTW DOMOWYCH W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2007 ROKU

Badanie budżetów gospodarstw domowych prowadzą pracownicy Urzędu Statystycznego. Do ich obowiązków należy zwerbowanie w każdym miesiącu wylosowanych gospodarstw domowych do badania, przeprowadzenie wywiadu dotyczącego charakterystyki społeczno-demograficznej gospodarstwa domowego, udzielenie instruktażu w zakresie prowadzenia zapisów w książeczce budżetowej, opracowanie dla każdego gospodarstwa domowego „Miesięcznego budżetu gospodarstwa domowego”, przeprowadzenie wywiadu kwartalnego z badanymi gospodarstwami domowymi odnośnie wyposażenia gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania i nieruchomości oraz tzw. rozchodów rzadkich poniesionych w ciągu kwartału.

Wylosowane gospodarstwo domowe dokonuje zapisów w książeczce budżetowej odnośnie wszystkich przychodów, jakie wpłynęły do gospodarstwa domowego w badanym miesiącu oraz wszystkich rozchodów związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego, czy użytkowaniem gospodarstwa rolnego. Notuje także wartości wszystkich artykułów pobranych na własne potrzeby z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie, z działalności prowadzonej na własny rachunek oraz przekazanych darów z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie.

Badanie budżetów gospodarstw domowych prowadzone jest metodą reprezentacyjną, która daje możliwość uogólnienia, z określonym błędem, uzyskanych wyników na wszystkie gospodarstwa domowe. Dostarcza podstawowych informacji o przychodach, rozchodach, spożyciu i wyposażeniu gospodarstwa domowego w dobra trwałego użytku oraz informacji o innych aspektach warunków bytu określonych grup ludności.

Badane gospodarstwa klasyfikowane są według głównych i dodatkowych źródeł utrzymania. Przy ustalaniu głównego i dodatkowego źródła utrzymania gospodarstwa domowego bierze się pod uwagę dochody o charakterze stałym lub powtarzalnym. Brane są pod uwagę dochody tak pieniężne jak i niepieniężne (spożycie naturalne, dary w naturze, pomoc społeczna w postaci rzeczowej, dodatek mieszkaniowy). Źródła utrzymania gospodarstwa domowego ustala się na podstawie głównych i dodatkowych źródeł utrzymania wszystkich członków gospodarstwa domowego. Na tej podstawie mamy gospodarstwa pracowników (na stanowiskach robotniczych oraz stanowiskach nierobotniczych), pracujących na rachunek własny, rolników, emerytów, rencistów, gospodarstwa utrzymujące się z niezarobkowych źródeł utrzymania.

W 2007 r. w województwie małopolskim badaniem objętych było 3059 gospodarstw domowych. Ponad 50% badanych rodzin, to rodziny utrzymujące się z pracy najemnej, prawie 35% badanych rodzin to rodziny, których głównym źródłem utrzymania jest emerytura lub renta, 8% to gospodarstwa utrzymujące się z pracy na rachunek własny poza gospodarstwem rolnym, pozostałych 7% gospodarstw osiąga dochody z niezarobkowych źródeł utrzymania i z pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym. W porównaniu z 2006 r. zwiększył się o 3 pkt proc. udział gospodarstw utrzymujących się z pracy najemnej, o 1 pkt proc. udział gospodarstw utrzymujących się z pracy na własny rachunek, a zmalał o 1 pkt proc. udział gospodarstw, których głównym źródłem utrzymania jest emerytura lub renta.

Przeciętne gospodarstwo domowe w województwie małopolskim liczy 3,22 osoby (w 2006 r. - 3,26).

Liczniesze są gospodarstwa rolników, pracujących na własny rachunek poza gospodarstwem rolnym oraz gospodarstwa pracowników, a mniej liczne gospodarstwa emerytów i rencistów.

Dochód rozporządzalny jest sumą bieżących dochodów (pieniężnych i niepieniężnych) gospodarstwa domowego pomniejszoną o podatki od dochodów, spadków, darowizn oraz nieruchomości. Przeznaczony jest na wydatki na cele konsumpcyjne, pozostałe wydatki i przyrost oszczędności.

Przeciętny miesięczny nominalny dochód rozporządzalny na osobę w gospodarstwach domowych ogółem w 2007 r. w Małopolsce wynosił 864 zł.

TABL.1 PRZECIĘTNY MIESIĘCZNY DOCHÓD ROZPORZĄDZALNY NA 1 OSOBĘ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006		2007	
	w złotych	w odsetkach	w złotych	w odsetkach
Dochód rozporządzalny	765,10	100,0	864,37	100,0
w tym dochód do dyspozycji	740,55	96,8	834,64	96,6
w tym:				
z pracy najemnej	360,37	47,1	439,79	50,9
z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie	21,96	2,9	22,40 ^a	2,6
z pracy na własny rachunek	68,71 ^b	9,0	89,98	10,4
ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej ...	261,68	34,2	268,19	31,0

a, b Błąd względny szacunków przekracza 10% i wynosi: a - 27,84%, b - 10,15%.

Dochód rozporządzalny przeciętnego mieszkańca Małopolski w 2007 r. był niższy o około 65 zł od dochodu rozporządzalnego w kraju. W stosunku do 2006 r. wzrósł o 13,0% (w kraju o 11,3%). Dochód z pracy najemnej jest głównym źródłem dochodów gospodarstwa domowego. W 2007 r. stanowił 50,9% dochodu rozporządzalnego (w kraju 50,3%) i udział ten był o 3,8 pkt proc. większy niż w roku 2006. Drugim, co do wielkości źródłem dochodów gospodarstwa domowego są dochody ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej. W tym wypadku nastąpił spadek udziału tych dochodów o 3,2 pkt proc. i wynosił 31,0% (w kraju 30,5%).

Najwyższy poziom dochodu rozporządzalnego osiągnęły w 2007 r. gospodarstwa pracowników pracujących na stanowiskach nierobotniczych (o około 35% wyższy od dochodu gospodarstwa ogółem, w kraju o około 33%) i gospodarstwa pracujących na rachunek własny (wyższy o około 27%, w kraju o 35%). Dochód wyższy od przeciętnego uzyskały ponadto gospodarstwa emerytów. W pozostałych grupach gospodarstw przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę był niższy od dochodu w gospodarstwach ogółem. Podobne tendencje wystąpiły również w badaniach dla Polski.

Dochód do dyspozycji jest to dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki, tj.: dary przekazane z gospodarstwa domowego, wydatki na cele społeczne, kaucje, odszkodowania płacone innym osobom i instytucjom.

W stosunku do 2006 r. dochód do dyspozycji w gospodarstwach domowych ogółem wzrósł o 12,7% (w kraju o 11,5%). Wzrost dochodów do dyspozycji odnotowano w większości gospodarstw domowych, przy czym najwyższy w gospodarstwach rolników, w gospodarstwach osób pracujących na rachunek własny oraz w gospodarstwach emerytów i rencistów.

Gospodarstwa domowe objęte badaniem zapisują w książeczkach budżetowych swoje **wydatki**. Należą do nich wydatki ponoszone na zakup towarów i usług konsumpcyjnych oraz pozostałe wydatki przeznaczone na zaspokojenie potrzeb gospodarstwa domowego. Zakupy dokonywane są za gotówkę lub na kredyt. Gospodarstwo może otrzymywać towary bezpłatnie lub uzyskiwać z gospodarstwa rolnego bądź prowadzonej działalności gospodarczej na własny rachunek.

Towary konsumpcyjne obejmują dobra nietrwałego użytkowania (np. żywność, napoje, lekarstwa), półtrwałego użytkowania (np. odzież, zabawki, książki) i trwałego użytkowania (np. pralki, telewizory).

Pozostałe wydatki to: dary przekazane innym, niektóre podatki (np. od spadków, nieruchomości), składki na ubezpieczenia społeczne, przegrane w grach, straty pieniężne.

TABL.2 PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYDATKI NA 1 OSOBE
W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006		2007	
	w zło- tych	w od- setkach	w zło- tych	w od- setkach
Wydatki ogółem	702,48	100, 0	776,58	100,0
w tym wydatki na towary i usługi konsumpcyjne	677,93	96,5	746,84	96,2
w tym:				
żywność i napoje bezalkoholowe	201,22	28,6	213,23	27,5
napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe	16,48	2,3	18,51	2,4
odzież i obuwie	38,01	5,4	43,99	5,7
użytkowanie mieszkania i nośniki energii	144,19	20,5	143,50	18,5
wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	34,61	4,9	39,07	5,0
zdrowie	34,50	4,9	39,86	5,1
transport	62,52	8,9	71,27	9,2
łącznie	34,65	4,9	37,98	4,9
rekreacja i kultura	45,74	6,5	60,35	7,8
edukacja ^a	9,48 ^b	1,3	9,95 ^c	1,3
restauracje i hotele	12,31	1,8	14,29	1,8
inne towary i usługi	32,97	4,7	39,60	5,1

a Łącznie z wychowaniem przedszkolnym. b,c Błąd względny szacunków przekracza 10% i wynosi: b - 12,87%, c - 11,83%.

W 2007 r. poziom przeciętnych nominalnych wydatków w gospodarstwach domowych ogółem wynosił 776,58 zł w przeliczeniu na osobę, w tym na towary i usługi konsumpcyjne - około 747 zł (*około 29 zł mniej niż w kraju*). Wydatki miesięczne ponoszone przez 1 osobę w województwie małopolskim były o 33 zł niższe niż ponoszone przez przeciętnego Polaka. W porównaniu z 2006 r. wydatki miesięczne Małopolanina wzrosły o około 74 zł, tj. o 10,5%. Wzrost wydatków wystąpił we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych.

Różnice w poziomie przeciętnych miesięcznych wydatków na osobę między poszczególnymi grupami społeczno-ekonomicznymi gospodarstw domowych były stosunkowo duże. Jeśli za punkt odniesienia przyjmie się przeciętne miesięczne wydatki gospodarstw ogółem, to poziom wydatków wyższy od przeciętnego

zrealizowały gospodarstwa pracowników na stanowiskach nierobotniczych - o 31,2%, pracujących na własny rachunek - o 29,0%, emerytów - o 7,8%, a poziom znacznie niższy odnotowano w gospodarstwach rolników, pracowników na stanowiskach robotniczych oraz rencistów. W badaniach prowadzonych dla Polski odpowiednio wyższy poziom wydatków osiągnęły gospodarstwa pracujących na rachunek własny (o 35,0%), gospodarstwa pracowników na stanowiskach nierobotniczych (o 31,0%) i gospodarstwa emerytów (o 10,5%). Rolnicy, renciści i pracujący na stanowiskach robotniczych, podobnie jak w Małopolsce, ponosili niższe wydatki niż w gospodarstwach ogółem.

Z przedstawionych danych wynika, że gospodarstwa w Małopolsce 96,2% wszystkich swoich wydatków przeznaczają na cele konsumpcyjne. W ogólnych wydatkach gospodarstw dominującą pozycję w 2007 r. nadal zajmowały wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe. Na tę grupę potrzeb gospodarstwa przeznaczały 27,5% ogółu swoich wydatków (*przeciętny Polak 26,6%*). W porównaniu z 2006 r. zanotowano nieznaczny (o 1,1 pkt proc.) spadek udziału wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe w wydatkach ogółem. Widoczne jest zróżnicowanie procentowego udziału wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych. Gospodarstwa emerytów i rencistów oraz rolników większy procent ogółu swoich wydatków przeznaczały na zakup żywności i napojów bezalkoholowych niż

gospodarstwa ogółem. Natomiast gospodarstwa pracowników i pracujących na rachunek własny przeznaczały odpowiednio: 26,6% i 22,6% swoich wydatków na zakup żywności i napojów bezalkoholowych.

Stałe opłaty mieszkaniowe (tj.: czynsz, opał, energia elektryczna i ciepła, gaz) to druga co do wielkości pozycja wydatków ponoszonych przez gospodarstwa domowe. W 2007 r. wydatki te stanowiły 18,5% (w kraju 19,7%), a ich udział w wydatkach ogółem obniżył się o 2 pkt proc. w porównaniu z 2006 r. W omawianym okresie widoczny był wzrost wydatków na rekreację i kulturę (o 1,3 pkt), na transport, odzież i obuwie, zdrowie oraz wyposażenie mieszkania. Nie uległ zmianie udział wydatków na restauracje i hotele, edukację i łączność.

Poziom spożycia większości prezentowanych podstawowych artykułów żywnościowych na przestrzeni ostatnich lat po raz kolejny uległ obniżeniu. Nieznacznie wzrosło jedynie spożycie owoców i ryb.

Przeciętne miesięczne spożycie na 1 osobę mleka, sera, jajek, owoców oraz cukru w województwie małopolskim było wyższe od spożycia przeciętnego mieszkańca Polski. W pozostałych grupach prezentowanych artykułów porównania takie wskazują na niższą konsumpcję w naszym województwie.

Spożycie artykułów żywnościowych jest sprawą indywidualną każdego gospodarstwa domowego. Zależy ono od wielu czynników. Wpływ na wielkość spożycia poszczególnych artykułów ma źródło utrzymania gospodarstwa domowego, wysokość dochodów, skład osobowy, wiek, miejsce zamieszkania, wykonywany zawód, przyzwyczajenia i tradycje żywieniowe, ale również dostępność artykułów.

Znaczne różnice występują w spożyciu podstawowych artykułów żywnościowych w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych. Spożycie prezentowanych artykułów w gospodarstwach pracowników i pracujących na rachunek własny (poza rybami, serami i owocami) jest niższe niż w gospodarstwach ogółem, natomiast gospodarstwa emerytów i rencistów oraz rolników konsumują więcej tych artykułów niż gospodarstwa ogółem.

Wywiad kwartalny dostarcza informacji o **wyposażeniu gospodarstwa domowego w przedmioty trwałego użytkowania**.

W porównaniu z 2006 r. wyraźnie poprawiło się wyposażenie gospodarstw domowych w sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu, telefony komórkowe i urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej. Poprawiło się również wyposażenie badanych gospodarstw w artykuły AGD. Wśród badanych gospodarstw w 2007 r. więcej rodzin niż w 2006 r. posiadało kuchenki mikrofalowe, zmywarki do naczyń i pralki automatyczne, a mniej magnetowidy, odtwarzacze oraz zamrażarki.

TABL.3 PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE SPOŻYCIE NIEKTÓRYCH ARTYKUŁÓW ŻYWNOŚCIOWYCH NA 1 OSOBĘ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Jednostka miary	2006	2007
Pieczywo i produkty zbożowe	kg	8,17	7,73
w tym pieczywo	kg	5,38	5,04
Mięso	kg	5,09	4,98
Ryby ^a	kg	0,36	0,40
Mleko ^b , napoje mleczne i jogurty	l	5,22	4,87
w tym mleko	l	4,70	4,26
Sery	kg	0,96	0,93
Jaja	szt	15,16	14,29
Oleje i pozostałe tłuszcze	kg	1,38	1,34
Owoce	kg	3,35	3,46
Warzywa	kg	10,93	10,56
Cukier	kg	1,76	1,71

^a Bez marynat, przetworów ze zwierząt morskich i słodkowodnych, wyrobów garmazeryjnych i panierowanych. ^b Bez zagęszczonego i w proszku.

TABL.4 GOSPODARSTWA DOMOWE WYPOSAŻONE W NIE-KTÓRE PRZEDMIOTY TRWAŁEGO UŻYTKOWANIA^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	2006	2007
	na 100 zbadanych gospodarstw domowych	
Chłodziarka	97,8	98,4
Zamrażarka	36,5	32,9
Automat pralniczy	84,1	86,2
Zmywarka do naczyń	4,9	7,5
Kuchenka mikrofalowa	37,7	42,9
Samochód osobowy	52,1	56,8
Odbiornik radiofoniczny	60,4	59,2
Zestaw do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku (wieża)	44,4	45,7
Odbiornik telewizyjny z ekranem do odbioru kolorowego	98,0	98,4
Telefon komórkowy	75,0	81,9
Magnetowid, odtwarzacz	43,5	40,2
Urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej ^b	34,6	40,2
Komputer osobisty	47,6	55,0
w tym z dostępem do Internetu	32,5	41,8

^a Opracowano na podstawie stanu w końcu poszczególnych kwartałów. ^b Łącznie z telewizją kablową.

Statystycznie, na każde badane w 2007 r. gospodarstwo domowe przypadała co najmniej 1 chłodziarka, 1 telewizor, co drugie gospodarstwo miało samochód osobowy, a 46% tzw. wieżę, czyli stereofoniczny zestaw do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku. 40% gospodarstw posiadało urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej, a ok. 55% rodzin miało komputery osobiste, w tym ponad 3/4 z dostępem do Internetu.

W stosunku do 2006 r. gospodarstwa domowe w Małopolsce posiadały więcej automatów pralniczych, kuchenek mikrofalowych, samochodów, zestawów do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku (wieży), telewizorów, telefonów komórkowych, komputerów osobistych

z dostępem do Internetu i urządzeń do odbioru telewizji satelitarnej. Małopolskie gospodarstwo domowe było gorzej wyposażone w chłodziarki, zmywarki do naczyń i urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej niż gospodarstwo domowe statystycznego Polaka.

Na stopień wyposażenia gospodarstwa domowego ma wpływ źródło utrzymania, potrzeba posiadania danego sprzętu i miejsce zamieszkania. Gospodarstwa pracowników oraz pracujących na rachunek własny są znacznie lepiej wyposażone w zestawy do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku, kamery wideo, komputery osobiste z dostępem do Internetu, telefony komórkowe, zmywarki do naczyń, kuchenki mikrofalowe, samochody osobowe, działki rekreacyjne od pozostałych grup gospodarstw domowych. Rodziny rolników posiadają znacznie mniej sprzętu luksusowego niż przeciętna rodzina, natomiast mają więcej zamrażarek (i to znacznie), rowerów, pralek i wirówek elektrycznych. Te tendencje notowane są od kilku lat.

W badaniach ankietowych ważne jest, aby wybrane losowo gospodarstwa domowe podejmowały badanie. Zmiany wylosowanych mieszkań, jeżeli występują w dużej skali, mają wpływ na otrzymane wyniki. Wszystkie gospodarstwa, które przyjęły ankietera i prowadziły zapisy w książeczkach budżetowych przyczyniły się do uzyskania informacji, które spełniają ważną rolę w analizach poziomu życia ludności, umożliwiając ocenę wpływu różnych czynników na kształtowanie się poziomu i zróżnicowania sytuacji bytowej podstawowych grup gospodarstw domowych.